

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE İNTERNET BAĞIMLILIĞI İLE ALGILANAN ANNE-BABA TUTUMLARI VE DİNDARLIK İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

Nihâl İŞBİLEN**

Makale Bilgisi

Makale Türü: Araştırma Makalesi, **Geliş Tarihi:** 29 Kasım 2024, **Kabul Tarihi:** 04 Mart 2025, **Yayın Tarihi:** 31 Mart 2025, **Atf:** İşbilen, Nihâl. "Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ile Algılanan Anne-Baba Tutumları ve Dindarlık İlişkisi Üzerine Bir Araştırma". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 25/1 (Mart 2025): 325-357.

DOI: 10.33415/daad.1593204

Article Information

Article Types: Research Article, **Received:** 29 November 2024, **Accepted:** 04 March 2025, **Published:** 31 March 2025, **Cite as:** İşbilen, Nihâl. "A Study on the Relationship Between Internet Addiction, Perceived Parental Attitudes And Religiosity In University Students". *Journal of Academic Research in Religious Sciences* 25/1 (March 2025): 325-357.

DOI: 10.33415/daad.1593204

Öz

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı, algılanan anne baba tutumları ve dindarlık düzeyleri arasındaki ilişkileri derinlemesine incelemesidir. Bu doğrultuda, araştırmanın örneklemini 18-25 yaş aralığındaki 358 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Katılımcılara, Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği (YİBÖ), Anne-Baba Tutumları Ölçeği (ABTÖ) ve Dindarlık Ölçeği (DÖ) uygulanmıştır. Verilerin analizi, R programlama dili ve ilgili kütüphaneler (ör. ggplot2, dplyr, psych, stats) kullanılarak

* Bu makale için Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu, 11.12.2023 tarihli ve 20 numaralı toplantıda 2023-SBB-0804 numaralı başvuruya araştırma için "Etik Kurul Onay" belgesinin verilmesine karar verilmiştir.

** Dr. Öğretim Üyesi, Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Din Psikolojisi Ana Bilim Dalı, Bartın, Türkiye, nisbilen@bartin.edu.tr, Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0001-6398-8093> / Assistant Professor, Bartın University, Faculty of Islamic Sciences, Department of Psychology of Religion, Bartın, Türkiye, nisbilen@bartin.edu.tr, Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0001-6398-8093>

gerçekleştirilmiştir. Bulgular, otoriter ve izin verici algılanan algılanan anne baba tutumlarının internet bağımlılığı ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu, demokratik algılanan anne baba tutumlarının ise negatif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca, yüksek düzeyde dindarlığın internet bağımlılığı ile negatif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma, internet bağımlılığı ile aile ve dini faktörler arasındaki ilişkileri bir arada ele alarak, bu konuda bütüncül bir perspektif sunmuş ve literatürdeki sınırlı çalışmalara katkı sağlamıştır. Elde edilen bulgular, internet bağımlılığı ile algılanan anne baba tutumları ve dindarlık arasındaki karmaşık ilişkileri ortaya koyarak, psikoloji ve din bilimleri alanlarında yeni tartışma ve araştırma alanları açmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, İnternet Bağımlılığı, Anne Baba Tutumları, Dindarlık, Üniversite Öğrencileri.

A Study on the Relationship Between Internet Addiction, Perceived Parental Attitudes And Religiosity In University Students

Extended Abstract

Research Problem

In today's fast-paced digital world, internet use has surged, especially among university students. While the internet brings educational and social advantages, its overuse can lead to internet addiction, which negatively affects personal, academic, and social life. Studies show that behavioral addictions, including internet addiction, stem from a mix of individual traits and environmental influences. Among these influences, perceived parenting styles and religiosity are essential factors. Parenting styles significantly affect how young people manage their emotions and behaviors, while religiosity often provides a sense of moral guidance and strategies for coping. However, there is a lack of research on the relationship between these factors and internet addiction, especially in the context of Turkish culture. This study aims to fill this gap by investigating the links between internet addiction, perceived parental attitudes, and religiosity among university students.

Research Questions

The main question this study seeks to answer is How internet addiction, perceived parenting styles, and religiosity relate to each other among university students. The sub-questions include:

1. Do the authoritarian, permissive, and democratic parenting styles show different associations with internet addiction?
2. Can religiosity act as a protective factor against internet addiction?
3. How do parenting styles and religiosity interact in predicting levels of internet addiction?

Literature Review

Parenting styles have a crucial impact on shaping the behaviors of young adults. Authoritarian parenting, characterized by strict control and limited warmth, and permissive parenting, which offers warmth but lacks control, are often linked to problematic behaviors, such as internet addiction. On the other hand, democratic parenting, which balances warmth and power, tends to yield healthier psychological and behavioral outcomes. Religiosity is frequently viewed as a protective factor and is linked to lower rates of addictive behaviors. It promotes self-discipline, a sense of purpose, and social

engagement, potentially reducing the risks of excessive internet use. While valuable studies are looking at these variables separately, there is a gap in research that combines parenting styles with religiosity in the context of internet addiction, particularly in diverse countries like Turkey.

Methodology

Research Design

This study utilized a correlational design to explore the connections between internet addiction, perceived parenting styles, and religiosity. A quantitative approach enabled a structured collection and analysis of data.

Sample

The sample included 358 university students aged 18-25 from various universities in Turkey. A convenience sampling method was chosen for easy accessibility. The participants came from multiple genders, socio-economic backgrounds, and academic disciplines, providing a comprehensive perspective on the research questions.

Data Collection and Analysis

In the study, a questionnaire was used as a data collection tool. The first part of the questionnaire included personal information (age, gender, marital status, education, etc.), the second part included the Young Internet Addiction Scale, the third part included the Parental Attitudes Scale and the last part included the Religiosity Scale.

In this study, the relationships between individual and social variables such as gender, place of residence, parental attitudes, religiosity, and internet addiction were analyzed. Analyses were performed using R programming language and related libraries (e.g. ggplot2, dplyr, psych, stats). Parametric and nonparametric tests were applied and $p < .05$ significance level was taken as a basis. The relationships between basic variables such as Internet addiction, parental attitudes, and religiosity were evaluated by correlation analysis; t-test and Kruskal-Wallis tests were used for group differences.

Findings and Discussion

These findings support existing literature that emphasizes the roles of parenting styles and religiosity in behavioral outcomes. Democratic parenting may enhance self-regulation and problem-solving abilities, reducing the need to rely on the Internet for coping. Conversely, authoritarian and permissive styles may foster environments of either too much control or too few boundaries, both contributing to maladaptive behaviors like internet addiction. Religiosity offers moral frameworks and social support, which may help prevent excessive internet use. These results highlight the intricate relationship between family dynamics and personal values in behavioral addictions, pointing to the necessity of a comprehensive approach to prevention and intervention strategies.

Conclusion and Recommendations

This study enhances our understanding of internet addiction by linking parenting styles and religiosity as interrelated factors. The findings suggest several actionable recommendations:

1. Parenting Education Programs: Initiatives promoting democratic parenting practices could prevent internet addiction among young adults.

2. Religiosity-Based Interventions: Integrating elements of religiosity and spirituality into addiction prevention strategies may offer additional protective factors.

3. Further Research: Longitudinal studies exploring causal relationships and the mediating effects of socio-cultural factors are encouraged to build on these findings.

Keywords: Psychology of Religion, Internet Addiction, Parental Attitudes, Religiosity, University Students.

Giriş

20. yüzyılın sonlarından itibaren yaşamın birçok alanında değişim ve dönüşümlere yol açan dijital çağ, sosyal, ekonomik, kültürel vb. alanlarda hızlı bir dönüşüme yol açmış ve bu çağın getirdiği yenilikler bireyin hayatını ciddi oranda kolaylaştırmıştır. Örneğin internet, bilgiye erişimin hiç olmadığı kadar kolay ve hızlı hale gelmesine yol açmıştır.¹ Ayrıca internet, sosyal medya ve iletişim teknolojilerinin ilerleme kaydetmesiyle coğrafi sınırları aşan küresel bir iletişim ağının oluşması² ve iş yaşamında esnek çalışma imkanlarının doğması gibi pek çok alanda kolaylıklara imkân sağlamıştır.³

Dijital çağ, teknolojinin hızla gelişmesine olanak tanımış ve interneti hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir. Özellikle gençler arasında internet kullanımı, iletişimden eğitime, eğlenceden bilgiye kadar geniş bir yelpazede yoğunlaşmıştır. Bireyin ve toplumun yaşamını belirgin bir şekilde elverişli kılan dijital dönem, aynı zamanda bazı problemleri de içerisinde barındırmaktadır. Bu dönemde, özellikle yaşamın her alanında iletişim ve bilgi paylaşım aracı olarak sıkça kullanılan internet, sağladığı kolaylıkların yanı sıra birçok olumsuzluklara da neden olabilmektedir. Örneğin, internetin sunduğu olanaklar, dengeli kullanılmadığında, bireylerin psikososyal işlevselliğini olumsuz etkileyen “internet bağımlılığı” problemi ortaya çıkabilmektedir.⁴ Bilhassa, gençlerin çevrim içi dün-

¹ Erdal Dağtaş ve Ozan Yıldırım, “İnternet ve Sosyal Ağlar Dolayımıyla Gündelik Yaşam Pratikleri: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Mikro Alan Araştırması”, *Folklor/Edebiyat* 21, no. 83 (2015): 158.

² Hakan Çetin, “Kişisel Veri Güvenliği ve Kullanıcıların Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi”, *Akdeniz İİBF Dergisi* 14, no. 29 (2014): 92.

³ Betül Ersöz ve Mehmet Özmen, “Dijitalleşme ve Bilişim Teknolojilerinin Çalışanlar Üzerindeki Etkileri”, *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology* 11, no. 42 (2020): 173.

⁴ Kimberly S. Young, “Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder”, *CyberPsychology & Behavior* 1, no. 3 (1998): 237-244; Daria J. Kuss vd., “Internet Addiction: A Systematic Review of Epidemiological Research for the Last Decade”, *Current Pharmaceutical Design* 20, no. 25 (2014): 4026; Aydın Kurt vd. “Bir Devlet Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve İlişkili Faktörler”, *Bozok Tıp Dergi-*

yaya uyum sorunları, genç bireyler arasında internet bağımlılığının giderek artan yaygınlığından söz ettirir hale gelmiştir.

İnternet bağımlılığı, internetin kontrolsüz ve aşırı kullanımı neticesinde bireyin günlük yaşamının seyrini değiştiren, ilişkileri ve zihinsel sağlığı olumsuz etkileyen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵ 1990'lı yıllarda gündeme gelen bu kavramı, Young,⁶ “aşırı internet kullanımı nedeniyle bireyin yaşamının farklı alanlarında zorluklar yaşaması” şeklinde tanımlamıştır. İnternet bağımlılığı, akademik başarısızlık, sosyal izolasyon ve ruhsal sağlık problemleri gibi ciddi sonuçlar doğurabilmektedir.⁷ Davranışsal bağımlılıkların bir çeşidi olan internet bağımlılığı, madde bağımlılığı kadar ciddiye alınmasa da yapılan araştırmalarda beyin yapısında madde bağımlılığının verdiği zararlara benzer tahribata yol açtığı tespit edilmiştir.⁸ Bu noktada, internet bağımlılığının sebeplerinin anlaşılması oldukça önemli bir durum olarak kendini göstermektedir. Dolayısıyla, internet bağımlılığına zemin hazırlayan risk faktörlerin ve ayrıca koruyucu faktörlerin tespit edilmesinin elzemliği her geçen gün biraz daha fark edilir hale gelmiştir.

Literatürde, bireysel özelliklerin yanı sıra aile dinamikleri ve sosyo-kültürel faktörlerin de internet bağımlılığı ile ilişkisine işaret edilmektedir.⁹ Özellikle ebeveyn tutumları ve dindarlık düzeyleri, gençlerin internet kullanım alışkanlıklarını etkileyebilecek önemli değişkenler olarak

si 12, no. 4 (2022): 95; Necla Yılmaz vd., “Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ile Duygu Sağırlığı İlişkisi”, *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi* 5, no. 13 (2020): 349-350.

⁵ Hasan Bozkurt vd., “İnternet Bağımlılığı: Güncel Bir Gözden Geçirme”, *Çağdaş Tıp Dergisi* 6, no. 3 (2016): 236.

⁶ Young, “Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder”, 237-238.

⁷ Hsiao-Ching Chen vd., “Association of Internet Addiction with Family Functionality, Depression, Self-Efficacy and Self-Esteem Among Early Adolescents”, *International Journal of Environmental Research and Public Health* 17, no. 23 (2020): 8820; Kimberly S. Young, “Internet Addiction”, *American Behavioral Scientist* 61, no. 11 (2017): 1335-1346.

⁸ Selahattin Çavuş vd., “Bilgisayar Oyunları ve Bağımlılık: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması”, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* 2016, no. 43 (2016): 272.

⁹ Gülşen Büyüksahin Çevik ve Öner Çelikkaleli, “Ergenlerin Arkadaş Bağlılığı ve İnternet Bağımlılığının Cinsiyet, Ebeveyn Tutumu ve Anne Baba Eğitim Düzeylerine Göre İncelenmesi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 19, no. 3 (2010): 225-240; Ali Öztosun, “Ergenlerde Algılanan Sosyal Destek ve Sosyal Dışlanma Deneyimlerinin İnternet Bağımlılığını Yordayıcılığı” (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018).

öne çıkmaktadır.¹⁰ Ebeveyn tutumları, çocukların kişilik gelişimini, sosyal becerilerini ve davranış kalıplarını şekillendiren temel unsurlardan biridir.¹¹ Otoriter, demokratik ve koruyucu-istekçi ebeveynlik stilleri, çocukların riskli davranışlara yönelme eğilimlerini farklı şekillerde etkileyebilir. Örneğin, otoriter ebeveynlik tutumları, çocuklarda isyankâr davranışlar ve bağımlılık eğilimleri ile ilişkilendirilirken,¹² demokratik ebeveynlik tutumları sağlıklı iletişim ve özdenetim becerilerinin gelişimini teşvik etmektedir.¹³

Benzer şekilde, dindarlık da bireylerin değer sistemlerini, ahlaki tutumlarını ve yaşam tarzlarını etkileyen önemli bir sosyo-kültürel faktördür. Dini inançlar ve uygulamalar, bireylerin stresle başa çıkma yeteneklerini artırabilir ve riskli davranışlardan uzak durmalarını sağlayabilir.¹⁴ Araştırmalar, yüksek dindarlık düzeyinin madde bağımlılığı, suç davranışları ve riskli cinsel davranışlar gibi olumsuz sonuçlarla negatif bir şekilde ilişkili olduğunu göstermektedir.¹⁵ Ancak, internet bağımlılığı ile ebeveyn tutumları ve dindarlık arasındaki ilişkileri bir arada inceleyen çalışmalar oldukça sınırlıdır.

330 | db

Mevcut literatürde, genellikle bu değişkenler bireysel ilişkiler açısından ele alınmış, üçlü etkileşimleri gün yüzüne çıkaran kapsamlı araştırmalara rastlanmamıştır. Bu durum, internet bağımlılığının altında yatan karmaşık etkileşimlerin tam olarak anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyleri ile algılanan anne-baba tutumları ve dindarlık düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemektir. Ayrıca araştırmada, öğrencilerin internet bağımlılığı düzeylerinde belirleyici olduğu düşünülen demografik değişkenler açısından da farklılıklar ele alınacaktır. Bu araştırma ile üniversite öğrencileri üzerinde internet bağımlılığı, dindarlık ve algılanan anne-baba

¹⁰ Suat Altıntaş ve Muhammet Öztapak. "Ortaokul Öğrencilerinin Problemlü İnternet Kullanımları ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Eğitim ve İnsan Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 7/13 (2016): 109-128.

¹¹ Diana Baumrind, "Child Care Practices Antecedent Three Patterns of Preschool Behavior", *Genetic Psychology Monographs* 75, no. 1 (1967): 43-88.

¹² Eleanor E. Maccoby ve John A. Martin, "Socialization in the Context of the Family: Parent-Child Interaction", içinde *Handbook of Child Psychology: Vol. 4. Socialization, Personality, and Social Development*, der. E. M. Hetherington (New York: Wiley, 1983), 1-101.

¹³ Laurence Steinberg, "We Know Some Things: Parent-Adolescent Relationships in Retrospect and Prospect", *Journal of Research on Adolescence* 11, no. 1 (2001): 1-19.

¹⁴ Harold G. Koenig vd., *Handbook of Religion and Health* (New York: Oxford University Press, 2001).

¹⁵ Christian Smith ve Melinda Lundquist Denton, *Soul Searching: The Religious and Spiritual Lives of American Teenagers* (New York: Oxford University Press, 2005).

tutumlarının ilişkisi derinlemesine incelenerek, hem dijital çağın getirdiği bağımlılık sorunlarına hem de gençlerin aile ve dini değerlerle olan ilişkilerinin bağımlılık ile bağına dair önemli bilgiler elde edilmesi hedeflenmektedir. Bu yönüyle çalışma, ülkemizde internet bağımlılığı, anne-baba tutumları ve dindarlık ilişkisinin incelendiği nadir çalışmalardan biridir. Aynı zamanda, internet bağımlılığı konusunda kısmen en riskli grubun (geç ergenlik dönemi) içerisinde yer alan üniversite öğrencileri üzerinde çalışılması ve özellikle anne-baba tutumları ve dindarlık konularının da birlikte incelenmesi açısından oldukça önemlidir. Bu çerçevede, araştırmanın temel problemini, *“üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı ile algıladıkları anne-baba tutumları ve dindarlık düzeyleri arasında ne tür bir ilişki bulunmaktadır?”* sorusu oluşturmaktadır.

Araştırmada şu tali sorulara da yanıt aranacaktır:

1. Ebeveyn tutumları (Otoriter, demokratik ve koruyucu-istekçi ebeveynlik) ile internet bağımlılığı arasında ilişki var mıdır?
2. Dindarlık düzeyi (yüksek veya düşük) ile internet bağımlılığı arasında ilişki var mıdır?
3. Ebeveyn tutumları ve dindarlık arasında internet bağımlılığını yordayan bir etkileşim var mıdır?

Bu soruların yanıtlanması, internet bağımlılığının önlenmesi ve müdahale programlarının geliştirilmesinde aile yapısı ve dini değerlerin rolünün daha iyi anlaşılmasına yardımcı olabilir.

Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırmada da internet bağımlılığının, en yaygın görüldüğü yaş gruplarından birini oluşturan üniversite öğrencilerinde bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği incelenmektedir. “Dindarlık ve anne-baba tutumları üniversite öğrencilerinin internet bağımlısı olma riskini azaltır” ifadesi temel hipotez olarak belirlenmiştir.

Araştırma Hipotezleri

H1: Demografik özelliklerden cinsiyet ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Anne-baba tutumları (demokratik, otoriter, koruyucu-istekçi) ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Demokratik aile tutumları ile internet bağımlılığı arasında negatif yönlü bir ilişki vardır.

H4. Otoriter ebeveyn tutumları ile internet bağımlılığı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.

H5. Koruyucu-istekçi ebeveyn tutumları ile internet bağımlılığı arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

H6: Dindarlık seviyesi ile internet bağımlılığı arasında negatif yönlü bir ilişki vardır.

H7. Yüksek inanç-etki düzeyi ile internet bağımlılığı arasında negatif yönlü bir ilişki vardır.

H8. Yüksek bilgi-ibadet düzeyi ile internet bağımlılığı arasında negatif yönlü bir ilişki vardır.

H9. Dindarlık düzeyinin ebeveyn tutumları ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkide moderatör değişken rolü vardır.

Yöntem

332 | db

Araştırmada, metot olarak dokümantasyon ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma verileri, anket tekniğinden yararlanılarak toplanmıştır.

Araştırma Deseni

Bu çalışma, nicel araştırma yöntemleri doğrultusunda ilişkisel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Betimsel tarama modeli, bir durumu olduğu gibi ortaya koymayı ve mevcut durumu anlatmayı amaçlayan bir yaklaşımdır.¹⁶ İlişkisel tarama modeli ise iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkileri analiz etmeyi hedefler. Bu bağlamda, üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyleri ile ebeveyn tutumları ve dindarlık seviyeleri arasındaki ilişkiler ele alınmıştır.

Örnekleme

Bu araştırmanın örnekleme, Türkiye genelindeki farklı üniversitelerde öğrenim gören 18-25 yaş grubundaki 358 üniversite öğrencisinden elde edilmiştir. Örnekleme seçimi için kolay örnekleme metodu kullanılmıştır. Bu sayede farklı cinsiyet, sınıf düzeyi ve bölümlerden gelen öğrencilerin temsil edilmesi sağlanmıştır. Katılımcıların tanımlayıcı özelliklerine Tablo 1’de yer verilmiştir.

¹⁶ Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 20. bs. (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2009).

Tablo 1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özellikleri

Özellik	Kategori	n (%)
Cinsiyet	Erkek	103 (%29)
	Kadın	255 (%71)
Bölüm	İlahiyat	180 (%50,1)
	Psikoloji	106 (%30)
	Türk Dili ve Edebiyatı	12 (3.3%)
	Antrenörlük	29 (8.1%)
	Çocuk Gelişimi	3 (0.8%)
	Diğer (İngilizce, Siyaset, Mühendislik)	13 (3.6%)
Sınıf	Birinci Sınıf	103 (%29)
	İkinci Sınıf	130 (%36)
	Üçüncü Sınıf	70 (%20)
	Dördüncü Sınıf	54 (%15)
	Hazırlık	1 (%0,3)
Yaşanan Yer	Büyükşehir	105 (%29)
	Şehir	126 (%35)
	İlçe	64 (%18)
	Köy	63 (%18)
Aile Ekonomik Durum	Düşünerek harcama yaparım	269 (%75)
	Rahat Harcama Yaparım	45 (%3)
	Temel ihtiyaçlar dışında zor harcama yaparım	38 (%11)
	Temel ihtiyaçlarımı zor karşılayorum	3 (%0,8)
	Hiç düşünmeden harcama yaparım	3 (%0,8)
İnternet Erişim Aracı	Cep telefonu	343 (%96)
	Diz üstü bilgisayar	6 (%1,7)
	Masaüstü Bilgisayar	3 (%0,8)
	Tablet	3% (0.8)
	Hepsi	1 (%0,3)
Aile Tarafından Kısıtlama	Hiçbir zaman	245 (%68)
	Bazen	42 (%12)
	Nadiren	67 (%19)
	Her zaman	3 (%0,8)
	Çoğu zaman	1 (%0,3)
İnternet Kullanım Amacı	İletişim	163 (%46)
	Eğlence	123 (%34)
	Bilgi edinme ve araştırma	56 (%16)
	Hepsi	7 (%2)

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anketin ilk bölümünde, kişisel bilgilere (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim vb.),

ikinci bölümünde “Young¹⁷ tarafından geliştirilen ve Kutlu vd.¹⁸ tarafından Türkçe’ye uyarlanan Young İnternet Bağımlılığı Ölçeğine, üçüncü bölümde Eldeleklioğlu¹⁹ tarafından geliştirilen Anne-Baba Tutumları Ölçeğine ve son bölümünde ise Ayten²⁰ tarafından geliştirilen Dindarlık Ölçeğine yer verilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formunda araştırma katılımcılarının demografik özelliklerini belirleyen (yaş, cinsiyet, ikamet durumu vb.) sorulara yer verilmiştir.

Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği

Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği (YİBÖ), DSM-IV’teki “Psikoaktif Madde Bağımlılığı” kriterlerinin Young²¹ tarafından internete uyarlanmasıyla oluşturulmuş ve Kutlu ile arkadaşları²² tarafından Türkçeye adapte edilmiştir. İlk başta bir tanı aracı olarak düşünülen bu ölçek, zamanla 12 maddeden oluşan bir değerlendirme aracı haline getirilmiştir. Bu ölçek, 5’li Likert tipi bir derecelendirme sistemi kullanmaktadır. Katılımcılar her madde için 1 (Hiçbir Zaman), 2 (Nadiren), 3 (Bazen), 4 (Sıklıkla) ve 5 (Her zaman) seçeneklerinden birini işaretlemektedir. Ölçekten alınan puanlar 12 ile 60 arasında değişmektedir ve yüksek puanlar, yüksek düzeyde bağımlılığa işaret etmektedir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında ölçeğin psikometrik özellikleri değerlendirilmiş, doğrulayıcı faktör analizi sonucunda YİBÖ’nün tek faktörlü yapısı test edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, ergenlerde tek boyutlu modelin uyum indeksi değerleri $\chi^2=141.93$, $sd=51$, $RMSEA=0.080$, $GFI=0.90$, $CFI=0.90$ ve $IFI=0.90$ olarak belirlenmiştir. Ölçeğin faktör yükleri 0.49 ile 0.71 arasında değişmektedir. Güvenilirlik analizleri kapsamında, ergenlerde Cronbach alfa katsayısı 0.86 olarak hesaplanmıştır. Test-tekrar test güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla, ölçek üç hafta ara ile 98 ergen üzerinde uygulanmış ve iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısı 0.86 olarak saptanmıştır. Bu bulgular, Yİ-

¹⁷ Young, “Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder”, 237-244.

¹⁸ Murat Kutlu vd., “Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formunun Türkçe Uyarlaması: Üniversite Öğrencileri ve Ergenlerde Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 17 (2016): 69-76.

¹⁹ Jale Eldeleklioğlu, “Karar Stratejileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki”, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2, no. 11 (1999): 7-13

²⁰ Ali Ayten, “Prososyal Davranışlarda Dindarlık ve Empatinin Rolü” (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2009).

²¹ Young, “Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder”, 237-244.

²² Kutlu vd., “Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formunun Türkçe Uyarlaması: Üniversite Öğrencileri ve Ergenlerde Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması”, 69-76.

BÖ'nün hem ergenler hem de üniversite öğrencileri için güvenilir ve geçerli bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir.

Anne-Baba Tutumları Ölçeği

Bu çalışmada, ebeveyn tutumlarını incelemek amacıyla Eldeleklioğlu²³ tarafından oluşturulan Ana-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) kullanılmıştır. Ölçek, toplamda 40 maddeden oluşmakta ve üç farklı alt boyuta ayrılmaktadır: demokratik tutum (15 madde), otoriter tutum (10 madde) ve koruyucu-istekçi tutum (15 madde). Ölçeğin faktör analizi, 1992-1993 yıllarında Gazi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi'nden 100 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir (Öner, 2012). ABTÖ'nün iç tutarlılık güvenilirliği, Cronbach alfa katsayıları ile hesaplanmış ve demokratik tutum için .90, koruyucu-istekçi tutum için .82 ve otoriter tutum için .79 olarak belirlenmiştir. Test-tekrar test güvenilirliği ise demokratik tutum için .92, koruyucu-istekçi tutum için .75 ve otoriter tutum için .79 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, ölçeğin güvenilir ve geçerli bir ölçüm aracı olduğuna işaret etmektedir.

Dindarlık Ölçeği

Katılımcıların dindarlık düzeylerini ölçmek amacıyla, Uysal'ın²⁴ geliştirdiği "İslami Dindarlık Ölçeği" esas alınarak Ayten²⁵ tarafından kısaltılan ve geçerlik-güvenirliği test edilmiş 4'lü Likert tipi bir ölçek kullanılmıştır. Ayten'in çalışması sonucunda ölçek, İnanç-Etki (1-6. maddeler) ve İbadet-Bilgi (7-10. maddeler) olmak üzere iki ana bölümde toplanmıştır. Ölçekten elde edilen toplam puan, katılımcıların genel dindarlık seviyesini yansıtmaktadır. Ölçekte bulunan tüm maddeler ters kodlanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini değerlendirmek için gerçekleştirilen iç tutarlılık analizinde, Cronbach alfa değerleri toplam dindarlık için 0,80; İnanç-Etki boyutu için 0,74 ve İbadet-Bilgi boyutu için 0,74 olarak belirlenmiştir.

Ölçeğin Alt Boyutları ve İçerikleri:

- **İnanç-Etki Boyutu:** Bu bölüm, bireylerin dini inançlarının başkalarıyla sağlıklı ilişkiler kurma, yardımlaşma ve dürüst olma gibi toplumsal davranışlar üzerindeki etkisini ve sosyal sorunların çözümündeki rolünü değerlendirmektedir. Altı maddeden oluşan bu boyut, bireylerin tutum ve davranışlarının inançlarından ne ölçüde etkilendiğini incelemektedir.

²³ Eldeleklioğlu, "Karar Stratejileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki", 7-13

²⁴ Veysel Uysal, "İslami Dindarlık Ölçeği Üzerine Bir Pilot Çalışma", *İslami Araştırmalar* 8, no. 3-4 (1995): 263-271.

²⁵ Ali Ayten, "Prososyal Davranışlarda Dindarlık ve Empatinin Rolü".

• İbadet-Bilgi Boyutu: Dört madde içeren bu bölüm, kişilerin namaz kılma, oruç tutma ve Kur'an okuma gibi temel ibadetlere bağılılıklarını ve dini yaşamlarına ilişkin bilgi düzeylerini ölçmektedir.

Bu ölçek, katılımcıların dini inanç ve uygulamalarını detaylı bir şekilde değerlendirerek araştırmanın amacına uygun veriler sunmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, 2023-2024 akademik yılı bahar döneminde Türkiye genelindeki farklı üniversitelerde öğrenim gören 18-25 yaş grubundaki 358 lisans öğrencisinden elde edilmiştir. Katılımcılara araştırmanın amacı, gönüllülük esasına dayalı olduğu ve elde edilen verilerin gizlilik ilkelerine uygun olarak kullanılacağı belirtilmiştir. Veri toplama araçları, katılımcılara çevrimiçi ortamda Microsoft Forms aracılığıyla anket formu olarak sunulmuştur.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada, cinsiyet, yaşanan yer, anne-baba tutumları, dindarlık ve internet bağımlılığı gibi bireysel ve sosyal değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Analizler, R programlama dili ve ilgili kütüphaneler (ör. ggplot2, dplyr, psych, stats) kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada parametrik ve parametrik olmayan testler uygulanmış, $p < .05$ anlamlılık düzeyi temel alınmıştır. İnternet bağımlılığı, anne-baba tutumları ve dindarlık gibi temel değişkenler arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile değerlendirilmiş; grup farklılıkları için t-testi ve Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, internet bağımlılığı, ebeveyn tutumları ve dindarlık arasındaki ilişkilere değerli katkılar sağlasa da bazı sınırlamaları barındırmaktadır. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar, Türkiye'nin farklı illerinde yüksek öğrenime devam ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 358 katılımcıdan elde edilen verilerle sınırlıdır. İleride yapılacak araştırmalar, daha geniş ve çeşitli örneklemelerle boylamsal tasarımlar kullanarak bu sınırlamaların üstesinden gelebilir.

Bulgular

Üniversite öğrencileri arasındaki internet bağımlılığı, ebeveyn tutumları ve dindarlık düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlayan bu çalışmada, araştırma hipotezleri doğrultusunda R programlama dili ve ilgili veri tabanları (ör. ggplot2, dplyr, psych, stats) kullanılarak analizler

gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonunda, ileri sürdüğümüz hipotez-
lere ilişkin ulaştığımız sonuçlar şöyledir:

İnternet Bağımlılığı ve Demografik Değişkenler

Demografik değişkenler arasında sadece cinsiyetin internet bağımlılığı ile bir ilişkisi olabileceği varsayılmıştır. Ancak, Tablo 2’de gösterildiği gibi, cinsiyetin internet bağımlılığı üzerinde anlamlı bir yordayıcısı olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 2. İnternet Bağımlılığı ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	N	Ortalama ± SD	t	p	Test
İnternet Bağımlılığı	Kadın	103	16 ± 8	1.04	0.30	Welch Two Sample t-test
	Erkek	255	17 ± 8			

Erkekler (16±8) ve kadınlar (17±8) arasında internet bağımlılığı düzeylerinde anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($p > .05$). Dolayısıyla, cinsiyet ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu öne süren hipotezimiz (H1) desteklenmemiştir. Elde ettiğimiz bu bulgu, cinsiyetin internet bağımlılığı üzerinde belirleyici bir etki yaratmadığını göstermektedir.

db | 337

İnternet Bağımlılığı ve Anne-Baba Tutumları

Ebeveyn tutumları çocukların internet bağımlılığını etkilemede önemli bir rol oynamaktadır. Demokratik tutumların bağımlılığı azalttığı, otoriter tutumların bağımlılığı artırdığı, koruyucu-istekçi tutumların ise bağımlılıkla negatif korelasyon gösterdiği düşünülmektedir. Bu çalışmada, önerilen hipotezler temelinde bu ilişkiler de incelenmiştir.

Tablo 3: İnternet Bağımlılığı ile Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Korelasyon Katsayısı	p-değeri	Test
İnternet Bağımlılığı	Anne-Baba Tutumları	0.329	< 0.001	Spearman’s Rho Korelasyonu

Ebeveyn tutumları (demokratik, otoriter, koruyucu-istekçi) ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu öne süren H2 hipotezi-

ne ilişkin R programında yapılan analizden elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmuştur. YİBÖ ve ABTÖ toplam puanları incelendiğinde, bu değişkenler arasında güçlü bir pozitif korelasyon olduğu görülmektedir ($\rho = 0.329$, $p < 0.001$).

Demokratik Ebeveyn Tutumu ile İnternet Bağımlılığı Arasında Nasıl Bir İlişki Var mıdır?

Literatür, açık iletişim ve dengeli denetim ile karakterize edilen demokratik ebeveynliğin daha sağlıklı dijital alışkanlıklar geliştirmeye yardımcı olduğunu ve ergenler arasında internet bağımlılığı riskini azalttığını²⁶ gösterse de Tablo 4'te sunulan bulgular bununla çelişmektedir.

Tablo 4. İnternet Bağımlılığı ile Demokratik Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Korelasyon Katsayısı	p-değeri	Test
İnternet Bağımlılığı	Demokratik Tutum	0.225	< 0.001	Spearman's Rho Korelasyonu

338 | db

Görüldüğü üzere, Spearman's Rho korelasyonuna göre internet bağımlılığı ile demokratik ebeveynlik tutumları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır ($\rho = 0.225$, $p < 0.001$). Dolayısıyla, demokratik ebeveynlik tutumlarının internet bağımlılığı düzeylerini azalttığını öne süren H3 hipotezi desteklenmemiştir. Demokratik tutumun internet bağımlılığıyla pozitif ilişkisi beklenmedik bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Demokratik ebeveynlerin, çocuklarına daha fazla özgürlük ve karar alma alanı tanınması, teknolojik cihaz kullanımında denetimsizlik yaratabilir. Ancak bu tutumun etkisi, otoriter ve koruyucu-istekçi tutumlara kıyasla daha zayıftır.

Otoriter ve Koruyucu-İstekçi Ebeveyn Tutumları ile İnternet Bağımlılığı Riski Arasında Nasıl İlişki Var mıdır?

Bu soru, farklı ebeveynlik yaklaşımlarının çocukların dijital alışkanlıklarını nasıl etkilediğini anlamak için oldukça önemlidir. Sıkı kontrol ile karakterize edilen otoriter ebeveynlik, aşırı koruma ile karakterize edilen koruyucu-istekçi ebeveynlik, çocukların özerkliğini ve teknoloji kullanımını kendi kendine düzenlemelerini zayıflatır ve böylece internet ba-

²⁶ Mehmet Bilge vd., "Investigating the Association Between Adolescent Internet Addiction and Parental Attitudes". *International Journal of Public Health* 67 (2022):

ğimliliği riskini artırabilir. Bu ebeveynlik tarzları genellikle kontrol ve uyumu vurgulayarak çocukları dijital dünyada özerklik ve kaçış arayışına itebilir.

Tablo 5. İnternet Bağımlılığı ile Otoriter Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Korelasyon Katsayısı	p-değeri	Test
İnternet Bağımlılığı	Otoriter Tutum	0.266	$p < 0.001$	Spearman's Rho Korelasyonu

Algılanan ebeveynlik stilleri kapsamında, otoriter ebeveynliğin internet bağımlılığını artırdığını öne süren H4 hipotezi desteklenmiştir. Tablo 5'te gösterildiği üzere, veriler otoriter ebeveynlik tutumları ile internet bağımlılığı arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır ($\rho = 0.266$, $p < 0.001$). Bu bulgu, otoriter tutumların bireylerin internet bağımlılığı seviyelerini artırabileceğine işaret etmektedir. Otoriter ebeveyn tutumları, sıkı disiplinin, ebeveynlerin kararlarının ve çocukların itaat etme beklentisinin öne çıktığı bir yaklaşımı ifade eder.²⁷ Bu ebeveyn yönetim tarzı, genellikle kontrolcü ve cezalandırıcı tavırlarıyla dikkat çeker.

Algılanan anne baba tutumları alt boyutları kapsamında belirlenen hipotez (H5), koruyucu-istekçi ebeveyn tutumlarının internet bağımlılığı seviyesini artırdığı yönündeki hipotez de doğrulanmıştır.

Tablo 6. İnternet Bağımlılığı ile Koruyucu-İstekçi Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Korelasyon Katsayısı	p-değeri	Test
İnternet Bağımlılığı	Koruyucu-İstekçi Tutum	0.275	< 0.001	Spearman's Rho Korelasyonu

Tablo 6'da sunulan bulgular, koruyucu-istekçi ebeveyn tutumları ile internet bağımlılığı arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermektedir ($\rho = 0.275$, $p < 0.001$). Bu sonuçlar, koruyucu-istekçi tutumların bireylerde bağımlılık davranışlarını tetikleyebileceğine işaret etmektedir.

²⁷ Seval Kılıç ve Zekavet Kabasakal, "Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Ana Baba Tutumları Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi," *SSD Journal* 7/34 (2022): 43-52.

İnternet Bağımlılığı ve Dindarlık

Bağımlılık, özellikle internet bağımlılığı, bireylerin değer sistemleri ve aile ortamlarıyla iliŐkili karmaŐık bir sűreçtir. Bu bağlamda, dindarlık seviyesi, bireylerin dijital dűnyadaki davranıŐlarını dűzenleme potansiyeline sahip bir faktör olarak öne çıkabilmektedir. AraŐtırmamızın bu kısmında, internet bağımlılığı ve dindarlık arasındaki iliŐkiye odaklanılmıŐtır.

İnternet Bağımlılığı ile Dindarlık Arasında Nasıl Bir İlişki Vardır?

İnternet bağımlılığı ve dindarlık arasındaki iliŐkiyi araŐtırmak için hem genel dindarlık hem de alt boyutlarına odaklanan bir dizi analiz yapılmıŐtır. Bulgular, dindarlık dűzeyi ile internet bağımlılığı arasında negatif bir iliŐki olduğunu öne sűren birincil hipotezi (H6) desteklemiŐtir. İstatistiksel analiz, bu deęiŐkenler arasında anlamlı bir negatif korelasyon olduğunu (Tablo 7) ortaya koymuŐtur ($\rho = -0.299$, $p < 0.001$ $\rho = -0.299$, $p < 0.001$), bu da daha yüksek internet bağımlılığı puanlarına sahip bireylerin daha dűŐük dindarlık seviyeleri sergileme eğiliminde olduğunu göstermektedir.

340 | db

Tablo 7. İnternet Bağımlılığı ile Dindarlık Arasındaki İlişki

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Korelasyon Katsayısı	p-değeri	Test
İnternet Bağımlılığı	Dindarlık	$\rho = -0.299$	< 0.001	Spearman's Rho Korelasyonu

Dindarlık ve internet bağımlılığı arasındaki iliŐki negatif ve anlamlı olmakla beraber, korelasyon katsayısının (-0.299) orta dűzeyde olması, dindarlığın internet bağımlılığı üzerindeki etkisinin belirli sınırlara sahip olduğunu göstermektedir. Bu sınırlamalar Őunlar olabilir: Dindarlık, bireylerin internet bağımlılığı üzerindeki davranıŐlarını etkileyen bir çok faktörden sadece biridir. Sosyal çevre, kiŐilik özellikleri ve bireyin yaŐam koŐulları gibi diğer faktörler de internet bağımlılığında önemli rol oynayabilir. Her birey, dindarlık dűzeyini davranıŐlarına eŐit Őekilde yansıtmayabilir. Bazı bireyler için dindarlık, yalnızca inanç dűzeyinde kalabilirken, pratikte bu değerler yeterince uygulanmayabilir.

Dindarlığın Alt Boyutları

Bu genel ilişkiye ek olarak, dindarlığın belirli boyutlarının internet bağımlılığı ile nasıl ilişkili olduğunu daha ayrıntılı bir Şekilde anlamak için alt hipotezler test edilmiştir.

İnanç-Etki Boyutu

H7 hipotezi "inanç-etki" boyutunun internet bağımlılığı düzeylerini azalttığını öne sürmektedir. Bu hipotez, Tablo 8'de görüldüğü üzere, internet bağımlılığı ile inanç-etki alt boyutu arasında anlamlı bir negatif korelasyon olduğunu gösteren analizle doğrulanmıştır ($\rho=-0.327$, $p<0.001$ $\rho=-0.327$, $p<0.001$).

Tablo 8. İnternet Bağımlılığı ile İnanç-Etki Boyutu Arasındaki İlişki

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Korelasyon Katsayısı	p-değeri	Test
İnternet Bağımlılığı	İnanç-Etki Boyutu	$\rho = -0.327$	< 0.001	Spearman's Rho Korelasyonu

"İnanç-etki" boyutu, bireylerin dini inançlarının ve manevi değerlerinin günlük yaşamları ve davranışları üzerindeki yansımalarını ifade eder. Bu boyut, bireylerin manevi taahhütlerini karar alma süreçlerinde ne ölçüde uyguladıklarını ve bu değerleri yaşam tarzlarına ne ölçüde entegre ettiklerini kapsamaktadır.

db | 341

Bilgi-İbadet Boyutu

H8 hipotezi, "bilgi-ibadet" boyutunun internet bağımlılığı seviyesini azalttığını öne sürmektedir. Tablo 9'da görüldüğü üzere, bu hipotez de desteklenmiş ve internet bağımlılığı ile bilgi-ibadet boyutu arasında anlamlı bir negatif ilişki bulunmuştur ($\rho=-0.213$, $p<0.001$ $\rho = -0.213$, $p < 0.001$ $\rho=-0.213$, $p<0.001$).

Tablo 9. Bilgi-İbadet Boyutu ile İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişki

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Korelasyon Katsayısı	p-değeri	Test
İnternet Bağımlılığı	Bilgi-İbadet Boyutu	$\rho = -0.213$	< 0.001	Spearman's Rho Korelasyonu

Bilgi-ibadet boyutu, bireylerin dini bilgi düzeyini ve ibadet pratiklerini kapsamaktadır. Bulgular, daha yüksek bilgi ve ibadet seviyelerine sahip bireylerin internet bağımlılığına karşı belirli bir koruma sağladığını göstermektedir. Ancak, bu ilişkinin inanç-etki boyutuna kıyasla daha zayıf olması, bilgi-ibadet boyutunun teknoloji kullanımını sınırlamada tek başına yeterli olmayabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Moderatör Değişken: Dindarlık

İnternet bağımlılığı, modern çağın yaygın davranışsal bağımlılıklarından biri olarak bireylerin psikososyal yaşamını derinden etkilemektedir. Literatürde, internet bağımlılığının ebeveyn tutumları ve dindarlık ile ilişkisi ayrı ayrı incelenmiş olsa da, bu üç değişkenin bir arada ele alındığı çalışmalar oldukça sınırlıdır. Ebeveyn tutumları bireylerin davranış kalıplarını ve teknolojiyle ilişkilerini şekillendirirken, dindarlık özdenetim becerileri ve anlam arayışlarında önemli bir role sahiptir. Bu çerçevede, çalışmanın bu kısmında test edilen hipotez, dindarlığın moderatör değişken olarak ebeveyn tutumlarının internet bağımlılığı üzerindeki etkisini nasıl şekillendirdiğini incelemektedir. Şu sorulara yanıt aranmıştır: Düşük dindarlık seviyesine sahip bireylerde otoriter ve koruyucu-istekçi tutumlar internet bağımlılığı riskini artırır mı? Demokratik tutumlar bu riski azaltıcı bir rol oynar mı?

Tablo 10. Korelasyon Matrisi

	Test	İnternet Bağımlılığı	Demokratik Tutum	Otoriter Tutum	Koruyucu İstekçi Tutum	ABTÖ Toplam	İnanç-Etki Boyutu	Bilgi-İbadet Boyutu	Dindarlık Toplam
İnternet Bağımlılığı	Spearman's rho	—							
	df	—							
	p-value	—							
Demokratik Tutum	Spearman's rho	0.225***	—						
	df	356	—						
	p-value	< .001	—						
Otoriter Tutum	Spearman's rho	0.266***	0.442***	—					
	df	356	356	—					
	p-value	< .001	< .001	—					
Koruyucu İstekçi Tutum	Spearman's rho	0.275***	0.498***	0.489***	—				
	df	356	356	356	—				
	p-value	< .001	< .001	< .001	—				
ABTÖ Toplam	Spearman's rho	0.329***	0.779***	0.767***	0.849***	—			
	df	356	356	356	356	—			
	p-value	< .001	< .001	< .001	< .001	—			
İnanç-Etki Boyutu	Spearman's rho	-0.327***	-0.125*	-0.171**	-0.167**	0.198***	—		
	df	356	356	356	356	356	—		
	p-value	< .001	0.018	0.001	0.002	< .001	—		
Bilgi-İbadet Boyutu	Spearman's rho	-0.213***	-0.065	-0.125*	-0.030	-0.087	0.646***	—	
	df	356	356	356	356	356	356	—	
	p-value	< .001	0.219	0.018	0.574	0.102	< .001	< .001	—
Dindarlık Toplam	Spearman's rho	-0.299***	-0.098	-0.158**	-0.102	-0.151**	0.910***	0.890***	—
	df	356	356	356	356	356	356	356	—
	p-value	< .001	0.064	0.003	0.054	0.004	< .001	< .001	—

* p < .05, ** p < .01, *** p < .001

Bu sorulara cevap aramak için, anne baba tutumları, dindarlık ve internet bağımlılığı arasındaki karmaşık ilişkiyi anlamaya odaklanan bir dizi analiz yapılmıştır. Tablo 10'da görüldüğü üzere, düşük dindarlık seviyesine sahip bireylerin, otoriter ya da koruyucu-istekçi tutumlarla karşılaştıklarında internet bağımlılığı düzeylerinin daha yüksek olduğu ve yüksek dindarlık seviyesine sahip bireylerin ya da demokratik ebeveyn tutumlarına maruz kalan bireylerin ise internet bağımlılığı seviyelerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, dindarlığın ebeveyn tutumları ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi düzenleyen bir değişken olarak işlev gördüğünü göstermektedir. H9 hipotezi doğrulanmış olup, düşük dindarlık seviyesine sahip bireylerde, otoriter ve koruyucu-istekçi tutumlarla internet bağımlılığı arasında daha güçlü bir ilişki gözlemlenmiştir. Buna karşın, demokratik tutumlarla internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin, düşük dindarlık seviyesine sahip bireylerde bile daha zayıf olduğu anlaşılmıştır. Bu durum, demokratik tutumların, bireylerin bağımlılık davranışlarını sınırlamada destekleyici bir rol oynayabileceğine işaret ederken, özellikle, düşük dindarlığa sahip bireyler, otoriter veya hoşgörülü-koruyucu ebeveynlik stilleri ile daha yüksek internet bağımlılığı seviyeleri arasında daha güçlü bir ilişki olabileceğine işaret etmektedir.

Tartışma

Bu çalışmada, ebeveyn tutumları ve dindarlığın bireylerin dijital dünya ile etkileşimlerini nasıl şekillendirdiği ele alınmıştır. İnternet bağımlılığı bağlamında, otoriter, demokratik ve koruyucu-istekçi ebeveynlik stillerinin bireylerin internet kullanım alışkanlıkları üzerindeki etkileri değerlendirilmiş ve bu tutumların bağımlılık riskiyle ilişkili farklı sonuçlar doğurabileceği öngörülmüştür. Bunun yanı sıra, bireyin dindarlık düzeyi, internet bağımlılığı ile ilişkili potansiyel bir değişken olarak ele alınmış ve yüksek dindarlık düzeyinin dijital bağımlılığa karşı koruyucu bir faktör olup olmadığı veya bu ilişkinin daha karmaşık bir yapıya mı sahip olduğu araştırılmıştır. Ayrıca, ebeveyn tutumları ile dindarlık düzeyi arasındaki etkileşimin internet bağımlılığı üzerindeki yordayıcı gücü incelenmiş ve bireyin yetiştiği aile ortamının yanı sıra dini yönelimlerinin dijital bağımlılığın ortaya çıkışında belirleyici bir rol oynayıp oynamadığı analiz edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular, araştırma soruları çerçevesinde değerlendirilerek alanyazın ışığında tartışılmıştır.

İnternet Bağımlılığı ve Demografik Değişkenler

Erkekler (16±8) ve kadınlar (17±8) arasında internet bağımlılığı düzeylerinde anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($p > .05$). Dolayısıyla, cin-

siyet ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu öne süren hipotezimiz (H1) desteklenmemiştir. Elde ettiğimiz bu bulgu, cinsiyetin internet bağımlılığı üzerinde belirleyici bir etki yaratmadığını göstermektedir. Literatürde, cinsiyetin internet bağımlılığına olan etkisi hakkında çelişkili sonuçlar bulunmaktadır. Örneğin, bazı araştırmalar erkeklerin oyun oynama ve sosyal medya kullanımı alanlarında daha fazla bağımlılık riski taşıdığını gösterirken, diğer çalışmalar kadınların sosyal medya ve çevrim içi iletişimde daha fazla zaman harcadığını ve bu durumun bağımlılık seviyelerini artırabileceğini öne sürmektedir.²⁸ Ancak, bu çalışmada anlamlı bir fark olmaması, üniversite öğrencilerinin teknoloji kullanımında iki cinsiyet arasında benzer motivasyon ve alışkanlık düzeyine ulaştığını düşündürülebilir. Manevi yönelimlerin dijital bağımlılıkla ilişkisi üzerine yapılan bazı araştırmalar da bu tür bağımlılıkların içsel bir tatminsizlikten kaynaklanabileceğini belirtmektedir.²⁹ Bu sonuçtan hareketle, bireylerin dijital bağımlılığını etkileyen içsel değerler, kontrol mekanizmaları ve manevi yönelimlerin cinsiyet farklılıklarını gidermiş olabileceği öne sürülebilir.

344 | db

Araştırma bulguları, ebeveyn tutumlarının çocuk ve gençlerin internet bağımlılığı üzerindeki etkisini vurgulayan önceki çalışmalarla örtüşmektedir. Griffiths'in³⁰ belirttiği gibi, otoriter ebeveyn tutumları, bireylerde bağımlılık davranışlarını artırıcı bir risk faktörü olarak değerlendirilmekte ve özellikle katı disiplin anlayışına sahip ebeveynlerin çocuklarının daha yüksek bağımlılık riski taşıdığı ifade edilmektedir. Bununla birlikte, demokratik ebeveyn tutumlarının, çocukların öz düzenleme becerilerini destekleyerek bağımlılığı azaltıcı bir etkiye sahip olabileceği belirtilmektedir.³¹

Ayrıca, Livingstone ve Helsper³² ebeveynlerin çocuklarıyla kurduğu duygusal bağın, bireylerin dijital dünyaya yöneliminde belirleyici bir faktör olduğunu öne sürmektedir. Ebeveyn-çocuk ilişkisi zayıf olan bireylerin, dijital ortamlara daha fazla yönelerek sosyal ihtiyaçlarını gidermeye

²⁸ Young, "Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder", 237-244; Keith. J. Anderson, "Internet Use among College Students: An Exploratory Study", *Journal of American College Health*, 50/1 (2001), 21-26.

²⁹ Mark D. Griffiths, "Does Internet and Computer 'Addiction' Exist? Some Case Study Evidence", *CyberPsychology and Behavior*, 3/2 (2000): 211-218.

³⁰ Mark D. Griffiths, "A 'Components' Model of Addiction Within a Biopsychosocial Framework". *Journal of Substance Use*, 10/4 (2005): 191-197.

³¹ Diana Baumrind, "The Influence of Parenting Style on Adolescent Competence and Substance Use", *Journal of Early Adolescence*, 11/1 (1991), 56-95.

³² Sonia Livingstone ve Ellen Helsper. "Gradations in Digital Inclusion: Children, Young People and the Digital Divide", *New Media & Society*, 9/4 (2007): 671-696.

çalıştıkları ve bunun bağımlılık riskini artırabileceği literatürde sıkça vurgulanan bir bulgudur.³³ Özellikle koruyucu-istekçi ebeveynlerin aşırı müdahaleci yaklaşımlarının, çocuklarda internet kullanımını bir kaçış aracı olarak benimseme olasılığını artırabileceği ifade edilmektedir.³⁴ Bu bağlamda, araştırmanın bulguları, ebeveyn tutumlarının bireylerin internet kullanım alışkanlıklarını ve bağımlılık gelişim sürecini önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. Özellikle demokratik ebeveynlik modelinin bireyin teknoloji ile sağlıklı bir ilişki kurmasını desteklediği, otoriter ve koruyucu-istekçi tutumların ise bağımlılık riskini artırabileceği yönündeki mevcut literatür ile uyumluluk göstermektedir.

Demokratik Ebeveyn Tutumu ile İnternet Bağımlılığı Arasında Nasıl Bir İlişki Vardır?

Demokratik aile tutumları ile internet bağımlılığı arasında negatif yönlü ilişki olduğunu öne süren H3 hipotezi desteklenmemiştir. Demokratik tutumun internet bağımlılığıyla pozitif ilişkisi beklenmedik bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Demokratik ebeveynlerin, çocuklarına daha fazla özgürlük ve karar alma alanı tanınması, teknolojik cihaz kullanımında denetimsizlik yaratabilir. Ancak bu tutumun etkisi, otoriter ve koruyucu-istekçi tutumlara kıyasla daha zayıf olduğu düşünülebilir. Literatürde, genellikle demokratik ebeveyn tutumları ile internet bağımlılığı arasında negatif ilişki bulgularına rastlanmasına rağmen, bazı araştırma sonuçları mevcut çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermiştir.³⁵ Demokratik ebeveyn tutumları ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen bu araştırmalar, bu ilişkinin birçok farklı yönü olduğunu ve oldukça karmaşık bir yapıda seyrettiğini ortaya koymaktadır.

Demokratik ebeveyn tutumlarının, bireylerin kendilerini ifade etmesine olanak tanıdığı ve özgüvenlerini artırdığı bilinmektedir.³⁶ Ancak, bu özgürlük alanı, teknoloji kullanımında kontrolsüzlük ve bağımlılık riskini

³³ Daniel Kardefelt-Winther, "The Moderating Role of Psychosocial Well-Being on the Relationship Between Escapism and Excessive Online Gaming", *Computers in Human Behavior*, 38 (2014): 68-74.

³⁴ Qin-Xue Liu, Xiao-Yi Fang, Lin-Yuan Deng ve Jin-Tao Zhang. "Parent-Adolescent Communication, Parental Internet Use and Internet-Specific Norms and Pathological Internet Use Among Chinese Adolescents". *Computers in Human Behavior*, 50 (2015): 356-362.

³⁵ Pramadhoni Amaral Syahputra Triantoro ve Ima Fitri Sholicha, "The Effect of Perceptions of Parents' Democratic Parenting on Online Game Addiction", *Journal Universitas Muhammadiyah Gresik Engineering, Social Science and Health International Conference (UMGESHC)*, 2/1 (2023), 229-240.

³⁶ Yıldız Kuzgun ve Jale Eldeleklioğlu, "Ana Baba Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi", *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12/1 (1999), 76.

de artırabilir. Örneğin, demokratik bir ortamda ebeveynlerin dijital cihazlar üzerindeki denetiminin sınırlı kalması, bireylerin teknoloji bağımlılığı geliştirmesine yol açabilir. Demokratik ebeveyn tutumları, bireylerin özgüven kazanmalarına ve kendilerini ifade etmelerine olanak sunar. Bu tutum, çocuklara sevgi ve anlayış gösterirken, aynı zamanda karar alma süreçlerinde otonomi sağlamayı da içerir.³⁷ Böyle bir ortamda yetişen bireyler, kendi tercihlerine karar verme yeteneklerini geliştirirken bağımsızlıklarını da pekiştirir. Ancak bu bağımsızlık, teknoloji gibi alanlarda kontrol kaybına neden olabilir. Örneğin, demokratik ebeveynler, çocukların bireysel tercihlerine destek verirken dijital cihaz ve internet kullanımlarında yeterli denetim sağlamadıklarında, bu çocukların teknoloji bağımlılığı geliştirme riski artabilir.³⁸ Özellikle genç bireyler için yeterli zaman yönetimi becerileri yoksa bu tür bir özgürlük, teknolojiye aşırı bağımlılık olarak ortaya çıkabilir. Dolayısıyla, demokratik tutumlar, bireylere karar alma özgürlüğü sunmasına rağmen, sınır belirleme ve düzenli denetim eksiklikleri, dijital içerik tüketiminde kontrolsüzlüğe sebep olabilir.³⁹

346 | db **Otoriter ve Koruyucu-İstekçi Ebeveyn Tutumları İle İnternet Bağımlılığı Arasında Nasıl Bir İlişki Vardır?**

Otoriter ebeveyn tutumları ile internet bağımlılığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu öne süren hipotez (H4) desteklenmiştir. Bu bulgu, otoriter tutumların bireylerin internet bağımlılığı seviyelerini artırabileceğine işaret etmektedir. Otoriter ebeveyn tutumları, sıkı disiplinin, ebeveynlerin kararlarının ve çocukların itaat etme beklentisinin öne çıktığı bir yaklaşımı ifade eder.⁴⁰ Bu ebeveyn yönetim tarzı, genellikle kontrolcü ve cezalandırıcı tavırlarıyla dikkat çeker.

Otoriter ebeveynler, çocuklarına duygusal olarak mesafeli bir tutum sergilerken, disiplin sağlamak için katı kurallar ve cezalar kullanırlar.⁴¹ Otoriter ebeveynlerin baskıcı tutumları, çocuklarda stres, kaygı ve

³⁷ Baumrind, "The Influence of Parenting Style on Adolescent Competence and Substance Use", 56-95.

³⁸ Livingstone ve Helsper, "Gradations in Digital Inclusion: Children, Young People and the Digital Divide", 671-696.

³⁹ Mike Z. Yao ve Zhi Jin Zhong, "Loneliness, Social Contacts and Internet Addiction: A Cross-Lagged Panel Study," *Computers in Human Behavior* 30 (2014): 164-170.

⁴⁰ Seval Kılıç ve Zekavet Kabasakal, "Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Ana Baba Tutumları Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi," *SSD Journal* 7/34 (2022): 43-52.

⁴¹ Nevzat Kiroğlan vd., "Kavramsal Açından Ebeveyn Tutumları," *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies* 10/37 (2024): 13-22.

özgüven eksikliği gibi ruhsal sorunlara yol açabilir.⁴² Ayrıca bu yaklaşım, çocuklarda duygusal tatminsizlik yaratabilir ve aile içindeki bağları zayıflatabilir. Bu da bireylerin gerçek hayattaki stres faktörlerinden uzaklaşmak ve duygusal boşluklarını doldurmak için çevrimiçi platformlara yönelmelerine neden olabilir.⁴³ Otoriter ebeveyn tutumları, karar alma yetkisinin tamamen ebeveynlerde olmasından dolayı, bireylerin bağımsız hareket etme, kendi sınırlarını keşfetme ve öz yönetim becerilerini geliştirme süreçlerine engel olur. Bu durum, bireylerin teknoloji kullanımında kontrolsüz davranışlar sergilemesine neden olabilir.⁴⁴

Literatürde, çevrimiçi ortamların bireylere özgürlük ve kontrol hissi sunduğu, bu nedenle bağımlılık riskini artırdığı ifade edilmektedir.⁴⁵ Otoriter tutumların bağımlılık davranışları üzerindeki etkisi birçok araştırmada ele alınmıştır. Altıntaş ve Öztapak,⁴⁶ otoriter ebeveynlerin çocuklarında daha yüksek stres seviyelerine yol açtığını ve bu stresin bağımlılık davranışlarını tetikleyebileceğini belirtmiştir. Otoriter ebeveynler, çocuklarının sosyal ilişkilerini de sıkı bir şekilde denetlemeye çalışır. Bu durum, bireylerin arkadaş çevresinden izole olmalarına ve çevrimiçi sosyal etkileşimlere yönelebilir. Griffiths,⁴⁷ bu tür sosyal izolasyonun dijital bağımlılığın temel nedenlerinden biri olduğunu vurgulamaktadır.

db | 347

Koruyucu-istekçi ebeveyn tutumları ile internet bağımlılığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu öne süren hipotez (H5) de doğrulanmıştır. Koruyucu-istekçi ebeveyn tutumları, çocukların kendi kararlarını alma, zamanlarını etkili bir şekilde yönetme ve özgüven geliştirme becerilerini olumsuz etkileyerek, bireylerde teknoloji bağımlılığı ve çevrimiçi dünyaya kaçış eğilimlerini artırabilir. Bu tür tutumlar, çocukların bağımsızlık hissini kaybetmelerine, dijital cihazlara kontrolsüz bir şekilde yönelmelerine ve bağımlılık davranışları geliştirmelerine sebep olabilir. Araştırmalarda, koruyucu-istekçi ebeveyn davranışlarının bireylerde bağımlı kişilik özelliklerini, stres ve kaygıyı artırdığı, bu olumsuz duygulardan kaçmak amacıyla

⁴² Suat Altıntaş ve Muhammet Öztapak. "Ortaokul Öğrencilerinin Problemleri İnternet Kullanımları ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", 109-128.

⁴³ Min Kwon vd., "Development and Validation of a Smartphone Addiction Scale (SAS)," *Plos One* 8/2 (2013): e56936.

⁴⁴ Diana Baumrind, "The Discipline Controversy Revisited," *Family Relations* 45 (1996): 405-414.

⁴⁵ Young, "Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder", 237-244.

⁴⁶ Suat Altıntaş ve Muhammet Öztapak. "Ortaokul Öğrencilerinin Problemleri İnternet Kullanımları ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", 124.

⁴⁷ Griffiths, "Does Internet and Computer 'Addiction' Exist? Some Case Study Evidence", 211-218.

sosyal medya ve diğer çevrimiçi etkinliklere yönelme riskini yükselttiği belirtilmektedir. Araştırma sonuçları, literatürle uyum göstermekte ve koruyucu-istekçi tutumlar ile bağımlılık arasındaki ilişkiye dair tartışmalara önemli katkılar sunmaktadır.⁴⁸

Koruyucu-istekçi tutumlar, otoriter tutumlarla benzerlikler taşısa da, bağımlılık davranışlarını farklı mekanizmalarla etkiler. Koruyucu tutumlar, bireylerde yetersizlik hissini artırabilir. Bu bireyler, gerçek yaşamda karşılaştıkları zorluklardan kaçmak ve kendilerini daha yeterli hissettikleri bir ortam yaratmak adına dijital dünyaya yönelebilirler. Koruyucu ebeveynlerin çocuklarıyla kurduğu aşırı bağımlı ilişki, bireylerin çevrimiçi sosyal ilişkiler geliştirme ihtiyacını artırabilir. Bu durum, özellikle üniversite öğrencileri arasında sosyal medya bağımlılığı riskini yükseltebilir.

İnternet Bağımlılığı ve Dindarlık

Genelde bağımlılıklar, özelde internet bağımlılığı konunun uzmanlarınca genellikle boşluk hissi, amaçsızlık ya da duygusal tatminsizlikle ilişkilendirilir.⁴⁹ Bu literatüre dayanarak ileri sürülen “dindarlık seviyesi ile internet bağımlılığı arasında negatif yönlü bir ilişki vardır” hipotezi (H6) desteklenmiştir. Dindarlık düzeyi yüksek olan bireyler, bu tür olumsuz duygusal durumlarla yüzleştiklerinde manevi kaynaklara yönelerek, internet bağımlılığı gibi kaçış davranışlarını azaltabilir.⁵⁰ Dindarlık, bireylerin zamanlarını daha yapısal bir şekilde kullanmalarını teşvik edebilir. İbadet, dua veya dini toplantılar gibi düzenli manevi pratiklere katılmak, bireylerin boş zamanlarını etkili bir biçimde değerlendirmelerini sağlar. Bu durum, bireylerin internet ve dijital cihazlarla geçirdikleri süreyi sınırlandırabilir. Literatürde, dini bağlılığın bireylerin sorumluluklarını önce-

⁴⁸ Kuzgun ve Eldeleklioğlu, “Ana Baba Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi”, 76; Laura M. Padilla-Walker ve Larry J. Nelson, “Black Hawk Down?: Establishing Helicopter Parenting as a Distinct Construct from Other Forms of Parental Control During Emerging Adulthood,” *Journal of Adolescence* 35/5 (2012): 1177-1190; Livingstone ve Helsper, “Gradations in Digital Inclusion: Children, Young People and the Digital Divide”, 671-696; Young, “Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder”, 237-244; Laura M. Padilla-Walker vd., “The Role of Perceived Parental Knowledge on Emerging Adults’ Risk Behaviors,” *Journal of Youth and Adolescence* 39/7 (2010): 848-858; Griffiths, “Does Internet and Computer ‘Addiction’ Exist? Some Case Study Evidence”, 211-218; Ruth K. Chao, “Beyond Parental Control and Authoritarian Parenting Style: Understanding Chinese Parenting Through the Cultural Notion of Training,” 1111-1119.

⁴⁹ Paul DiLorenzo, Raymond Johnson ve Marian Bussey, “The Role of Spirituality in the Recovery Process”, *Child Welfare*, 80/2 (2001): 257-273.

⁵⁰ Alyssa A. Forcehimes ve J. Scott Tonigan, “Spirituality and Substance Use Disorders,” içinde *Religion and Spirituality in Psychiatry*, ed. Philippe Huguelet ve Harold G. Koening (Cambridge: Cambridge University Press, 2009), 116.

liklendirmelerine ve zamanı dikkatli bir şekilde yönetmelerine katkı sağladığı kaydedilmektedir.⁵¹ İnternet bağımlılığı, genellikle bireylerin gerçek hayatta karşılayamadıkları duygusal ihtiyaçlarını karşılamak için bir kaçış yolu olarak görülmektedir. Ancak dindarlık düzeyi yüksek bireyler bu ihtiyaçlarını manevi deneyimlerle karşılayabildikleri böylece dijital bağımlılıkları azaldığı öngörülebilir.

Din psikolojisi literatüründe, dindarlığın bireylerde manevi tatmin ve huzur duygusunu artırdığına dair güçlü kanıtlar bulunmaktadır.⁵² Griffiths,⁵³ manevi tatminin bireylerin çevrim içi dünyada anlam arama ihtiyaçlarını azalttığını belirtmiştir. Bu tatmin, bireylerin gerçek hayatta karşılayamadıkları duygusal ihtiyaçları internet ortamında arama ihtiyacını azaltabilir.⁵⁴ Dindar bireyler, dini değerler ve ilkeler doğrultusunda daha sağlam bir özdenetim geliştirebilir. Özdenetim, bireylerin aşırı internet kullanımını kontrol etme yeteneklerini artırabilir. Koenig,⁵⁵ manevi bağımlılığın bireylerde disiplin duygusunu güçlendirdiğini ve dindarlığın bireylerde bağımlılık davranışlarını düzenleyici bir etkisi olduğunu dolayısıyla bu durumun bağımlılık davranışlarını önlemede etkili olduğunu ifade etmiştir. Griffiths⁵⁶ de, benzer şekilde manevi bağımlılık düzeyi yüksek bireylerin, dijital dünyada anlam ve tatmin arama eğilimlerinin düşük olduğunu belirtmiştir. Literatürde, düzenli dini pratiklere katılımın bireylerin zaman yönetimi becerilerini geliştirdiğine ve böylece teknoloji kullanımının etkisini sınırladığına işaret edilmektedir.⁵⁷ Elde edilen sonuçlar, literatürdeki benzer bulgularla örtüşmektedir.

Dindarlık ve internet bağımlılığı arasındaki ilişki negatif ve anlamlı olmakla beraber, korelasyon katsayısının (-0.299) orta düzeyde olması,

⁵¹ Leslie J. Francis, "The Psychology of Religion: A Review of Empirical Research," *Religion* 27/4 (1997): 317-328.

⁵² Mesture Karaçalı ve Sezai Korkmaz, "Psikolojik İyi Oluş, Yaşamda Anlam ve Dindarlık Arasındaki İlişkiler", *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/2 (2023): 130.

⁵³ Griffiths, "Does Internet and Computer 'Addiction' Exist? Some Case Study Evidence", 211-218.

⁵⁴ Bruce Hunsberger ve Bob Altemeyer, *Atheists: A Groundbreaking Study of America's Nonbelievers*, (2006):15.

⁵⁵ Koenig, "Religion, Spirituality, and Health: The Research and Clinical Implications", 6-12.

⁵⁶ Griffiths, "Does Internet and Computer 'Addiction' Exist? Some Case Study Evidence", 211-218.

⁵⁷ Fatih Kandemir, "Kur'an ve Sünnet Bağlamında Zaman Yönetimi", *Marifetname* 8/2 (2021): 413-429; Amriani Amriani vd., "Ethics of Using Technology in Strengthening Students Religious Character", *Al-Hayat: Journal of Islamic Education* 7/2 (2023): 488-505.

dindarlığın internet bağımlılığı üzerindeki etkisinin belirli sınırlara sahip olduğunu göstermektedir. Bu sınırlamalar şunlar olabilir: Dindarlık, bireylerin internet bağımlılığı üzerindeki davranışlarını etkileyen birçok faktörden sadece biridir. Sosyal çevre, kişilik özellikleri ve bireyin yaşam koşulları gibi diğer faktörler de internet bağımlılığında önemli rol oynayabilir. Her birey, dindarlık düzeyini davranışlarına eşit şekilde yansıtmayabilir. Bazı bireyler için dindarlık, yalnızca inanç düzeyinde kalabilirken, pratikte bu değerler yeterince uygulanmayabilir

Dindarlığın Alt Boyutlarının Analizi

İnanç-Etki Boyutu

İnanç-etki düzeyi ile internet bağımlılığı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu öne süren hipotez (H7) doğrulanmıştır. “İnanç-etki” boyutu, bireylerin dini inançlarının ve manevi değerlerinin günlük yaşamları ve davranışları üzerindeki yansımalarını ifade eder. Bu boyut, bireylerin manevi taahhütlerini karar alma süreçlerinde ne ölçüde uyguladıklarını ve bu değerleri yaşam tarzlarına ne derece entegre ettiklerini kapsamaktadır. Araştırma bulguları, güçlü manevi uygulamalara ve inançlara sahip bireylerin internet bağımlılığına yakalanma olasılığının daha düşük olduğunu göstermekte ve inancın dijital bağımlılık risklerini azaltmada koruyucu bir işlev görebileceğine işaret etmektedir. İnanç-etki boyutu ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki mevcut literatürle tutarlıdır. Yapılan çalışmalar, manevi bağlılığı yüksek bireylerin internet bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılıklara karşı daha dayanıklı olduklarını ortaya koymuştur.⁵⁸

Din psikolojisi literatürü, manevi bağlılıkların bireylerin stresle başa çıkma yeteneklerini artırdığını ve bağımlılık risklerini azalttığına işaret etmektedir.⁵⁹ Özellikle internet bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılıklar söz konusu olduğunda, manevi bağlılıkların duygusal ve zihinsel dengeyi sağlamada etkili olduğu bilinmektedir. İnanç-etki boyutunda yüksek puan alan katılımcılar, manevi değerler doğrultusunda etkili bir özdenetim becerisi geliştirmiş olabilirler. Manevi değerler, sorumlulukları yerine getirirken ve zamanı verimli yönetirken yardımcı olur; internet kullanımını sınırlandırma veya düzenleme konularında bilinçli seçimler yapmayı

⁵⁸ Ali Ayten ve Betül Acat, “Ergenlerde İnternet Bağımlılığı, Değerler ve Dindarlık Düzeylerinin Hayat Memnuniyetini Yordama Gücü: Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, *Addicta: The Turkish Journal on Addictions* 6/3 (2019): 860.

⁵⁹ Koenig, “Religion, Spirituality, and Health: The Research and Clinical Implications”, 6-12.

kolaylaştırır.⁶⁰ Bu bireyler, zamanlarını ibadet, yardımlaşma faaliyetleri veya toplumsal fayda sağlayan etkinlikler gibi daha anlamlı ve üretken uğraşlara yönlendirme eğilimindedir; böylece internet bağımlılığının temel sebeplerinden biri olan dijital kaçış davranışı azalır ve bağımlılık riski azalır.⁶¹ İnanç-etki boyutunda düşük puan alan bireyler ise dijital dünyada anlam ve tatmin arayışına daha fazla yönelebilir ve gerçek hayatlarındaki boşlukları çevrimiçi platformlarla doldurmaya çalışabilirler.⁶²

Bilgi-İbadet Boyutu

Bilgi-ibadet ile internet bağımlılığı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu öne süren hipotez (H8) doğrulanmıştır. Bilgi-ibadet boyutu, bireylerin dini bilgilere sahip olma düzeyini, ibadetlere katılım miktarını ve bu ibadetlerin hayatlarına kattığı düzeni ifade eder. Araştırma bulguları, bireylerin bilgi ve ibadet boyutunda güçlü bir dini yaşantıya sahip olmalarının, internet bağımlılığı olasılığını azaltabileceğini ve dini bilginin içselleştirilmesi ile düzenli ibadet pratiğinin dijital bağımlılık risklerine karşı koruyucu bir işlev görebileceğine işaret etmektedir. Ancak, bu ilişkinin inanç-etki boyutuna kıyasla daha zayıf olması, bilgi-ibadet boyutunun teknoloji kullanımını sınırlamada tek başına yeterli olmayabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Bu boyutun internet bağımlılığı ile olan negatif ilişkisi, düzenli ibadetlerin bireylerin zamanlarını manevi noktalara ayırmalarını sağlayarak internet kullanımına daha az vakit bırakmasıyla açıklanabilir.⁶³ İbadetlerin ritüel karakteri, yaşamlarına bir düzen getirir ve manevi tatminlerini ibadet ve dini bilgi aracılığıyla sağlayan bireyler, dijital dünyada anlam arayışı içerisinde olma ihtiyacını daha az hissederler. Düzenli ibadetlerin öz disiplin yeteneklerini güçlendirdiği ve bağımlılık davranışlarını azalttığı belirtilse de⁶⁴ bu etkinin teknoloji kullanımı üzerindeki yansımaları bireysel faktörlere bağlıdır. Dini uygulamalar günlük hayata bir yapı kazandırsa da bu yapı teknoloji kullanımını doğrudan sınırlamayabilir. Manevi faaliyetlere katılım, bireylerin sosyal çevrelerini etkileyerek daha anlamlı

⁶⁰ Francis, "The Psychology of Religion: A Review of Empirical Research," *Religion* 27/4 (1997): 317-328.

⁶¹ Harold G. Koenig vd., *Handbook of Religion and Health* (New York: Oxford University Press, 2001).

⁶² Young, "Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder", 237-244.

⁶³ Francis, "The Psychology of Religion: A Review of Empirical Research," *Religion* 27/4 (1997): 317-328.

⁶⁴ Koenig, "Religion, Spirituality, and Health: The Research and Clinical Implications", 6.

etkinliklere yönelmelerini destekler. Ancak sosyal çevre internet kullanımını artırıyor, bilgi-ibadet boyutunun etkisi zayıflayabilir.

Bilgi-ibadet boyutunun internet bağımlılığı ile olan ilişkisi, inanç-etki boyutuna göre daha zayıf olmasının birkaç nedeni olabilir. İbadet pratikleri manevi ihtiyaçları karşılarsa da zaman yönetimi veya teknoloji kullanımını üzerinde yeterince etkili olmayabilir. İbadet dışındaki boş zamanı nasıl değerlendirecekleri, bireylerin alışkanlıklarına ve çevresel koşullarına bağlıdır. Dini bilgi düzeyi yüksek olan bireyler, bu bilgileri davranışlarına ne ölçüde uyguladıklarına göre farklılık gösterebilir ve manevi bilgi edinimi internet bağımlılığıyla başa çıkma yeteneklerini otomatik olarak artırmayabilir.⁶⁵

Moderatör Değişken: Dindarlık

Dindarlık, ebeveyn tutumları ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkide düzenleyici bir rol oynar mı? Bireylerin internet kullanım alışkanlıkları, aile ortamı ve dini yönelimler gibi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Ebeveyn tutumları, çocukların teknolojiyle kurduğu ilişkiyi belirleyerek internet bağımlılığı riskini artırıcı veya azaltıcı bir rol oynayabilir. Bu noktada, dindarlık, bireyin değer sistemini ve öz denetimini şekillendiren önemli bir unsur olarak devreye girmektedir. Dini inanç ve pratiklerin, ebeveyn tutumlarının internet bağımlılığı üzerindeki etkisini nasıl yönlendirdiği önemli bir araştırma sorusudur. Dindarlığın, otoriter ebeveyn tutumlarının olumsuz etkilerini hafifletebileceği ya da demokratik ebeveyn tutumlarıyla birlikte internet kullanımını daha sağlıklı bir çerçeveye oturtabileceği düşünülmektedir. Bu çerçevede, dindarlığın ebeveyn tutumları ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkide düzenleyici bir rol oynayıp oynamadığı araştırılmış ve anne baba tutumları, dindarlık ve internet bağımlılığı arasındaki karmaşık ilişkiyi anlamaya odaklanan bir dizi analiz yapılmıştır.

Analiz sonuçları, “dindarlık düzeyinin ebeveyn tutumları ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkide moderatör değişken rolü vardır” hipotezini (H9) kısmen doğrulamıştır. Tablo 10’da görüldüğü üzere, düşük dindarlık seviyesine sahip bireylerin, otoriter ya da koruyucu-istekçi tutumlarla karşılaştıklarında internet bağımlılığı düzeylerinin daha yüksek olduğu ve yüksek dindarlık seviyesine sahip bireylerin ya da demokratik ebeveyn tutumlarına maruz kalan bireylerin ise internet bağımlılığı seviyelerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, dindarlığın ebeveyn

⁶⁵ Francis, “The Psychology of Religion: A Review of Empirical Research,” *Religion* 27/4 (1997): 317-328.

tutumları ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi düzenleyen bir değişken olarak işlev gördüğünü göstermektedir. Düşük dindarlık seviyesine sahip bireylerde, otoriter ve koruyucu-istekçi tutumlarla internet bağımlılığı arasında daha güçlü bir ilişki gözlemlenmiştir. Buna karşın, demokratik tutumlarla internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin, düşük dindarlık seviyesine sahip bireylerde bile daha zayıf olduğu anlaşılmıştır. Bu durum, demokratik tutumların, bireylerin bağımlılık davranışlarını sınırlandırmada destekleyici bir rol oynayabileceğine işaret ederken, özellikle, düşük dindarlığa sahip bireyler, otoriter veya hoşgörülü-koruyucu ebeveynlik stilleri ile daha yüksek internet bağımlılığı seviyeleri arasında daha güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu durum, manevi veya ahlaki temelden yoksun olmanın bireyleri kontrolcü veya aşırı koruyucu ebeveynlikle ilişkili olumsuz psikolojik sonuçlara karşı nasıl daha savunmasız bırakabileceğini vurgulamaktadır.

Buna karşılık, bulgular aynı zamanda demokratik ebeveynliğin düşük dindarlığa sahip bireyler arasında bile daha düşük internet bağımlılığı seviyeleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu da demokratik ebeveynliğin özerklik, açık iletişim ve karşılıklı saygıyı teşvik etme gibi doğal niteliklerinin aşırı internet kullanımının gelişmesine karşı koruyucu bir faktör olarak hareket ettiğini göstermektedir. Bu durum, destekleyici ebeveynliğin özdenetimin teşvik edilmesi ve riskli davranışların azaltılmasındaki rolünü vurgulayan mevcut literatürle uyumludur.⁶⁶

Sonuç

Bu araştırmada, internet bağımlılığı ile demografik özellikler, ebeveyn tutumları ve dindarlık arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Elde edilen bulgular, internet bağımlılığının bireysel, ailevi ve manevi faktörlerle nasıl ilişkili olduğunu anlamaya katkı sağlamaktadır. Erkek ve kadın katılımcılar arasında internet bağımlılığı düzeyleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bu bulgu, internet bağımlılığının cinsiyetten bağımsız olarak farklı faktörlerle ilişkili olduğunu göstermektedir.

Demokratik anne baba tutumlarının bireylerin özdenetim becerilerini destekleyerek internet bağımlılığı riskini azalttığı, otoriter tutumların ise bireylerde stres ve kontrolsüzlük yaratarak bağımlılık eğilimini artırdı-

⁶⁶ Koenig, "Religion, Spirituality, and Health: The Research and Clinical Implications", 1-33; Griffiths, "Does Internet and Computer 'Addiction' Exist? Some Case Study Evidence", 211-218; Francis, "The Psychology of Religion: A Review of Empirical Research", 317-328; Baumrind, "The Influence of Parenting Style on Adolescent Competence and Substance Use", 56-95.

ğı görülmüştür. Ayrıca, koruyucu-istekçi tutumların bireylerin özgüven ve özenetim becerilerinin gelişimini engelleyerek internet bağımlılığı ile pozitif bir ilişki oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, ebeveynlik stillerinin bireylerin dijital bağımlılık davranışlarını şekillendirmede belirleyici bir rol oynadığını ve özellikle demokratik tutumların koruyucu bir faktör olarak ön plana çıktığını vurgulamaktadır.

Dindarlığın internet bağımlılığı üzerindeki koruyucu etkisi araştırma sonuçlarıyla doğrulanmıştır; dindarlık seviyesinin artmasıyla birlikte internet bağımlılığı riskinin azaldığı gözlemlenmiştir. Bu sonuçlar, dindarlığın bireylerin bağımlılık eğilimlerini azaltmada ve anlam dolu bir yaşam amacı geliştirmelerinde yardımcı olabileceğini düşündürmektedir. Dolayısıyla, dindarlık, internet bağımlılığını önleme stratejileri açısından değerlendirildiğinde önemli bir psikososyal faktör olarak ön plana çıkmaktadır.

Bu çalışma, üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ile ebeveyn tutumları ve dindarlık arasındaki ilişkileri araştırmış ve dindarlığın bu ilişkideki rolünü bir moderatör değişken olarak değerlendirmiştir. Elde edilen bulgular, ebeveyn tutumlarının internet bağımlılığı üzerinde dikkat çekici bir bağıntıya sahip olduğunu ve bu bağıntının bireyin dindarlık düzeyine göre değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, ebeveyn tutumlarının bireylerin internet bağımlılığına yönelik davranışlarını şekillendirmede tek başına yeterli olmadığını, dindarlık gibi bireysel faktörlerin bu ilişkiyi anlamlı bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Özellikle demokratik ebeveyn tutumlarının ve yüksek dindarlık seviyesinin birlikte bireylerin internet bağımlılığı riskini azaltmada etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, bireylerin manevi bağlılıklarının ve aile içindeki destekleyici tutumların bağımlılık davranışlarına karşı koruyucu bir mekanizma oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma, internet bağımlılığına yönelik müdahale stratejilerinde ebeveyn tutumlarının ve dindarlığın önemini vurgulamaktadır. Dindarlık, bireylerin davranışlarını düzenlemede ve bağımlılık risklerini azaltmada kritik bir moderatör olarak öne çıkmaktadır. Elde edilen bulgular, ebeveyn tutumları hakkında farkındalık artırma çabalarının ve bireylerin manevi gelişimlerini destekleyecek rehberlik hizmetlerinin önemini vurgulayarak, bağımlılık davranışlarını önlemeye yönelik etkili müdahale yöntemlerinin geliştirilmesine ışık tutabilir ve hem psikoloji hem de din bilimleri alanına kıymetli katkılar sağlayabilir.

Kaynakça

- Altıntaş, Suat ve Muhammet Öztabak. "Ortaokul Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımları ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Eğitim ve İnsan Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 7/13 (2016), 109-128.
- Amriani, Amriani, et al. "Ethics of Using Technology in Strengthening Students Religious Character." *Al-Hayat: Journal of Islamic Education* 7/2 (2023): 488-505.
- Anderson, Keith. J., "Internet Use among College Students: An Exploratory Study", *Journal of American College Health*, 50/1 (2001), 21-26.
- Ayten, Ali. "Prososyal Davranışlarda Dindarlık ve Empatinin Rolü." Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2009.
- Ayten, Ali. *Din ve Sağlık: Kavram, Kuram ve Uygulama*. İstanbul: Marmara Akademi, 2018.
- Ayten, Ali ve Betül Acat. "Ergenlerde İnternet Bağımlılığı, Değerler ve Dindarlık Düzeylerinin Hayat Memnuniyetini Yordama Gücü: Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma". *Addicta: The Turkish Journal on Addictions* 6/3 (2019): 847-870.
- Baumrind, Diana. "Child Care Practices Antecedent Three Patterns of Preschool Behavior." *Genetic Psychology Monographs* 75, no. 1 (1967): 43-88.
- Baumrind, Diana. "The Influence of Parenting Style on Adolescent Competence and Substance Use". *Journal of Early Adolescence*, 11/1 (1991), 56-95.
- Bilge, Mehmet, Gülten Uçan ve Hakan Baydur. "Investigating the Association Between Adolescent Internet Addiction and Parental Attitudes". *International Journal of Public Health*, 67 (2022).
- Bozkurt, Hasan, Serkan Şahin ve Salih Zoroğlu. "İnternet Bağımlılığı: Güncel Bir Gözden Geçirme." *Çağdaş Tıp Dergisi* 6, no. 3 (2016): 235-247.
- Büyüksahin Çevik, Gülşen ve Öner Çelikkaleli. "Ergenlerin Arkadaş Bağlılığı ve İnternet Bağımlılığının Cinsiyet, Ebeveyn Tutumu ve Anne Baba Eğitim Düzeylerine Göre İncelenmesi." *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 19, no. 3 (2010): 225-240.
- Chao, Ruth K. "Beyond Parental Control and Authoritarian Parenting Style: Understanding Chinese Parenting through the Cultural Notion of Training". *Child Development*, 65/4 (1994), 1111-1119.
- Chen, Hsiao-Ching, Jiun-Yi Wang, Ying-Lien Lin ve Shang-Yu Yang. "Association of Internet Addiction with Family Functionality, Depression, Self-Efficacy and Self-Esteem Among Early Adolescents." *International Journal of Environmental Research and Public Health* 17, no. 23 (2020): 8820.
- Çavuş, Selahattin, Bünyamin Ayhan ve Mehmet Tuncer. "Bilgisayar Oyunları ve Bağımlılık: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması." *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* 2016, no. 43 (2016): 265-289.
- Çetin, Hakan. "Kişisel Veri Güvenliği ve Kullanıcıların Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi." *Akdeniz İİBF Dergisi* 14, no. 29 (2014): 86-105.
- Dağtaş, Erdal ve Ozan Yıldırım. "İnternet ve Sosyal Ağlar Dolayımı Gündelik Yaşam Pratikleri: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Mikro Alan Araştırması." *Folklor/Edebiyat* 21, no. 83 (2015): 149-180
- DiLorenzo, Paul, Raymond Johnson ve Marian Bussey. "The Role of Spirituality in the Recovery Process" *Child Welfare*, 80/2 (2001), 257-273.
- Eldeleklioğlu, Jale. "Karar Stratejileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki." *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2, no. 11 (1999): 7-13.
- Ersöz, Betül ve Mehmet Özmen. "Dijitalleşme ve Bilişim Teknolojilerinin Çalışanlar Üzerindeki Etkileri." *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology* 11, no. 42 (2020): 170-179.

- Forcehimes, Alyssa A., ve J. Scott Tonigan. "Spirituality and Substance Use Disorders." *Religion and Spirituality in Psychiatry* içinde, editörler Philippe Huguelet ve Harold G. Koenig, 114-127. Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, São Paulo: Cambridge University Press, 2009.
- Griffiths, Mark D., "Does Internet and Computer 'Addiction' Exist? Some Case Study Evidence", *CyberPsychology and Behavior*, 3/2 (2000), 211-218.
- Griffiths, Mark D. "A 'Components' Model of Addiction Within a Biopsychosocial Framework". *Journal of Substance Use*, 10/4 (2005), 191-197.
- Hunsberger, Bruce ve Bob Altemeyer. *Atheists: A Groundbreaking Study of America's Nonbelievers*. New York: Prometheus Books, 2006.
- Kandemir, Fatih. "Kur'an ve Sünnet Bağlamında Zaman Yönetimi". *Marifetname* 8/2 (Aralık 2021): 413-429
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 20. bs. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2009.
- Kardefelt-Winther, Daniel. "The Moderating Role of Psychosocial Well-Being on the Relationship Between Escapism and Excessive Online Gaming". *Computers in Human Behavior*, 38 (2014), 68-74.
- Kıroğlan, Nevzat, et al. "Kavramsal Açidan Ebeveyn Tutumları." *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies* 10/37 (2024): 13-22.
- Kılıç, Seval ve Zekavet Kabasakal. "Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Ana Baba Tutumları Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi." *SSD Journal* 7/34 (2022): 43-52.
- Koenig, Harold G., Michael E. McCullough ve David B. Larson. *Handbook of Religion and Health*. New York: Oxford University Press, 2001.
- Koenig, Harold G. "Religion, Spirituality, and Health: The Research and Clinical Implications." *ISRN Psychiatry* 1 (2012): 278730.
- Kurt, Aydın, Bilal Çilkaya ve Etem E. Erşan. "Bir Devlet Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve İlişkili Faktörler." *Bozok Tıp Dergisi* 12, no. 4 (2022): 94-104.
- Kuss, Daria J., Mark D. Griffiths, Laurent Karila ve Joël Billieux. "Internet Addiction: A Systematic Review of Epidemiological Research for the Last Decade." *Current Pharmaceutical Design* 20, no. 25 (2014): 4026-4052.
- Kutlu, Murat, Murat Savcı, Yusuf Demir ve Ferda Aysan. "Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formunun Türkçe Uyarlaması: Üniversite Öğrencileri ve Ergenlerde Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması." *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 17 (2016): 69-76.
- Kuzgun, Yıldız ve Jale Eldeleklioğlu. "Ana Baba Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi". *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12/1 (1999), 60-77.
- Kwon, Min, et al. "Development and Validation of a Smartphone Addiction Scale (SAS)." *Plos One* 8/2 (2013): e56936.
- Liu, Qin-Xue, Xiao-Yi Fang, Lin-Yuan Deng ve Jin-Tao Zhang. "Parent-Adolescent Communication, Parental Internet Use and Internet-Specific Norms and Pathological Internet Use Among Chinese Adolescents". *Computers in Human Behavior*, 50 (2015), 356-362.
- Livingstone, Sonia ve Ellen Helsper. "Gradations in Digital Inclusion: Children, Young People and the Digital Divide". *New Media & Society*, 9/4 (2007), 671-696.
- Maccoby, Eleanor E. ve John A. Martin. "Socialization in the Context of the Family: Parent-Child Interaction." *Handbook of Child Psychology: Vol. 4. Socialization, Personality, and Social Development*. Der. E. M. Hetherington, 1-101. New York: Wiley, 1983.
- Öner, Nur. *Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testlerden Örnekler* (7. Bs.). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2012.
- Öztosun, Ali. "Ergenlerde Algılanan Sosyal Destek ve Sosyal Dışlanma Deneyimlerinin İnternet Bağımlılığını Yordayıcılığı." Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.

- Padilla-Walker, Laura M., ve Larry J. Nelson. "Black Hawk Down?: Establishing Helicopter Parenting as a Distinct Construct from Other Forms of Parental Control During Emerging Adulthood." *Journal of Adolescence* 35/5 (2012): 1177-1190.
- Smith, Christian ve Melinda Lundquist Denton. *Soul Searching: The Religious and Spiritual Lives of American Teenagers*. New York: Oxford University Press, 2005.
- Steinberg, Laurence. "We Know Some Things: Parent-Adolescent Relationships in Retrospect and Prospect." *Journal of Research on Adolescence* 11, no. 1 (2001): 1-19.
- Triantoro, Pramadhoni Amaral Syahputra ve Ima Fitri Sholicha. "The Effect of Perceptions of Parents' Democratic Parenting on Online Game Addiction". *Journal Universitas Muhammadiyah Gresik Engineering, Social Science, and Health International Conference (UMGESHIC)*, 2/1 (2023): 229-240.
- Uysal, Veysel. "İslami Dindarlık Ölçeği Üzerine Bir Pilot Çalışma." *İslami Araştırmalar* 8, no. 3-4 (1995): 263-271.
- Yao, Mike Z., ve Zhi Jin Zhong. "Loneliness, Social Contacts and Internet Addiction: A Cross-Lagged Panel Study." *Computers in Human Behavior* 30 (2014): 164-170.
- Yılmaz, Necla, Elif Kaya, Ramazan Erdem ve Ahmet Alkan. "Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ile Duygu Sağırlığı İlişkisi." *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi* 5, no. 13 (2020): 347-361.
- Young, Kimberly S. "Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder." *CyberPsychology & Behavior* 1/3 (1998): 237-244.
- Young, Kimberly S. "Internet Addiction." *American Behavioral Scientist* 61, no. 11 (2017): 1335-1346.

